

Sygn. akt I NSNc 659/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Księżak

Łukasz Jan Kotynia (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa C. [...] Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
przeciwko A. N.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 2 czerwca 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty
w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w L. z 27 lipca 2012 r.,
sygn. I Nc [...]

**uchyła zaskarżony nakaz zapłaty i sprawę przekazuje Sądowi
Rejonowemu w L. do ponownego rozpoznania, pozostawiając
temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania ze skargi
nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

W lipcu 2012 r. C. [...] spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
(poprzednio: [...] Fundusz P. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W.; dalej:

Powódka, Spółka) wniosła do Sądu Rejonowego w L. pozew o zapłatę, domagając się wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla zobowiązującego A. N. (dalej: Pozwany) do zapłaty Powódce kwoty 60 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 3 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu. W uzasadnieniu pozwu wskazano, że 2 maja 2012 r. A. N. wystawił na rzecz Spółki weksel własny bez protestu na kwotę 60 000 zł z terminem płatności do 2 czerwca 2012 r. Weksel ten do dnia wniesienia pozwu nie został przez Pozwanego wykupiony.

Nakazem zapłaty z 27 lipca 2012 r. wydanym w postępowaniu nakazowym (I Nc [...]) Sąd Rejonowy w L. uwzględnił w całości żądanie pozwu i nakazał Pozwanemu, aby zapłacił na rzecz Powódki kwotę 60 000 zł z odsetkami ustawowymi 13% od 3 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 750 zł tytułem kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu, albo wniósł w tymże terminie zarzuty. Nakaz zapłaty został doręczony Pozwanemu 22 sierpnia 2012 r., zaś Powódce – 8 sierpnia 2012 r. Wobec niewniesienia zarzutów przez Pozwanego, nakaz zapłaty uprawomocnił się z dniem 6 września 2012 r.

Wyjaśniając motywy wydania nakazu zapłaty, Sąd Rejonowy wskazał, że 2 maja 2012 r. w W. został wystawiony weksel numer 1, z terminem płatności 2 czerwca 2012 r., zgodnie z którym Pozwany miał zapłacić za ten własny weksel na zlecenie Spółce kwotę 60 000 zł bez protestu. Do weksla nie została dołączona deklaracja wekslowa ani żadne inne dokumenty.

Sąd Rejonowy – powołując się na treść przepisów art. 485 § 2, art. 486 § 1, art. 491 § 1 i art. 493 § 1 k.p.c. oraz stanowisko judykatury, zawarte w wyroku Sądu Najwyższego z 17 września 2004 r., V CK 60/04 – wskazał, że w pierwszej fazie postępowania nakazowego opartego na wekslu ocena zasadności roszczenia ograniczona jest do prawidłowości jego wypełnienia. W postępowaniu nakazowym sąd z urzędu uwzględnia formalną nieważność weksla. W drugiej fazie, wywołanej wniesieniem zarzutów od nakazu zapłaty, dłużnik wekslowy może podnosić zarzuty formalne i materialne, stanowiące środki obrony przeciwko zobowiązaniu wekslowemu, w tym także – w określonych warunkach – zarzuty dotyczące stosunku podstawowego. Sąd Rejonowy podkreślił przy tym, że nawet w sytuacji, w której dłużnik nie podnosił zarzutów dotyczących prawidłowości wypełnienia

weksła, tego rodzaju kontrolę sąd powinien przeprowadzić z urzędu. Wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu może bowiem nastąpić tylko wtedy, gdy weksel spełnia wszystkie wymogi ważności w chwili, gdy jego posiadacz dochodzi swych praw z weksła. Zarówno zatem w chwili wydania wekslowego nakazu zapłaty, jak i w późniejszym postępowaniu, sąd z urzędu powinien uwzględniać formalną nieważność weksła, tj. brak wymogów określonych w art. 1 lub 101 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (t.j. Dz.U. 2016, poz. 160).

Sąd Rejonowy nie miał wątpliwości, że dołączony w niniejszej sprawie do pozwu weksel został wypełniony prawidłowo. Zawiera on bowiem podpis wystawcy, a także dane dotyczące jego numeru PESEL i miejsca pobytu, jak też oznaczenie daty i miejsca jego wystawienia, sumy pieniężnej, oraz daty i miejsca płatności weksła, a także dane wierzyciela z podaniem jego miejsca pobytu. Z powyższych względów, według Sądu Rejonowego, nie było żadnych podstaw do skierowania spornej sprawy na rozprawę. Sąd Rejonowy podkreślił, że nakaz zapłaty z 27 lipca 2012 r. został wydany w świetle obowiązujących wówczas przepisów prawa. Zaznaczył również, że Pozwany – pomimo prawidłowego doręczenia nakazu zapłaty – wykazał się całkowitą biernością i w żaden sposób nie zakwestionował tego orzeczenia.

Sąd Rejonowy podzielił pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z 7 lutego 2017 r., VI ACa [...], zgodnie z którym dla uwzględnienia powództwa z weksła wystarczające jest przedstawienie przez wierzyciela oryginału weksła, zawierającego niezbędne dla jego ważności elementy. Na powódzie ciąży więc wyłącznie obowiązek przedstawienia weksła, który nie budzi wątpliwości natury formalnej. Do uwzględnienia żądania wydania nakazu zapłaty z weksła przez sąd nie jest zaś konieczne załączenie do pozwu deklaracji wekslowej. Sąd Rejonowy przyznał jednocześnie, że znana jest mu linia orzecznicza związana z Dyrektywą Rady 93/13/EWG z 3 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L 1993.95.29, dalej: Dyrektywa 93/13), zaprezentowana m.in. w: wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) z 13 września 2018 r. w sprawie *Profi Credit Polska* C-176/17 i orzeczeniu Sądu Najwyższego z 19 października 2017 r., III CZP 42/17, dotycząca zmiany podejścia praktyki orzeczniczej do spraw konsumenckich.

Postanowieniem z 6 września 2012 r. Sąd Rejonowy w L. nadał klauzulę wykonalności nakazowi zapłaty z 27 lipca 2012 r. wydanemu w sprawie I Nc [...].

Nakaz zapłaty z 27 lipca 2012 r. wydany przez Sąd Rejonowy w L. został zaskarżony w całości skargą nadzwyczajną złożoną przez Prokuratora Generalnego (dalej: Skarżący). Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2021, poz. 154, dalej: u.SN), Skarżący zarzucił naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela określonych w art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 486 ze zm., dalej: Konstytucja RP), tj. zasady ochrony konsumentów, jako strony słabszej w stosunkach prawnych z przedsiębiorcą, przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, poprzez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla wierzytelności wynikającej z zawartej przez A. N. z Powódką umowy pożyczki, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie wekslowe.

Powołując się na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej poprzez zagwarantowanie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 64 ust. 1 i art. 76 Konstytucji RP, takich jak prawo własności oraz ochrona konsumenta, a ponadto prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami określonymi w art. 45 Konstytucji RP, jako sprawiedliwości proceduralnej, Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w L. do ponownego rozpoznania wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Powódka i Pozwany nie zajęli stanowiska w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może

być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: (1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP, lub (2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub (3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego; a jednocześnie orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów. Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi.

Na podmiocie wnoszącym skargę nadzwyczajną spoczywa w pierwszej kolejności powinność wykazania zaistnienia w danej sprawie przynajmniej jednej z przesłanek szczególnych – uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Ponadto, skarga nadzwyczajna musi nawiązywać do przesłanki ogólnej wskazanej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, która wymaga równoczesnego wykazania, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji RP, tj. z jednej strony, z dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w związku z art. 2 Konstytucji RP), a z drugiej strony, z konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w związku z art. 2 Konstytucji RP; zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie

określenie jej przesłanek, aby służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20 i 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19).

Zdaniem Sądu Najwyższego, w przedmiotowej sprawie Skarżący wykazał w sposób należyty powyższe przesłanki, wymagane dla uznania zasadności tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do sformułowanego w ramach przesłanki szczególnej zarzutu naruszenia art. 76 Konstytucji RP (wyrażającego zasadę ochrony konsumentów, jako słabszej strony w stosunkach prawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi), poprzez wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla wystawionego jako zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z zawartej przez A. N. z powodową Spółką umowy pożyczki, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów tej umowy, Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie podziela stanowisko prezentowane aktualnie w judykaturze, że sąd, przed którym prowadzone jest postępowanie nakazowe z weksla wobec konsumenta, obok przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, musi także z urzędu stosować przepisy mające na celu ochronę konsumenta. W sprawie, gdzie pozwanym jest konsument, wynikająca z Konstytucji RP regulacja dotycząca obowiązku zapewnienia jego skutecznej ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, wymaga, by sądy mogły badać zgodność z prawem postanowień umowy o pożyczkę konsumencką również w postępowaniu nakazowym z weksla, stanowiącego zabezpieczenie tej umowy. W praktyce zatem, stosując przepisy Kodeksu postępowania cywilnego regulujące postępowanie nakazowe z weksla, sąd zobowiązany jest skierować sprawę do postępowania zwykłego, jeżeli pozwanym jest osoba fizyczna, którą w kontekście działalności wierzyciela wekslowego oraz w świetle treści pozwu lub załączonych do niego dowodów, należy uznać za konsumenta.

Taki kierunek wykładni art. 76 Konstytucji RP został w sposób przekonujący zaprezentowany m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20 (zob. też przytoczone tam orzecznictwo). Sąd Najwyższy w powołanym judykacie trafnie uznał, że chociaż nie można się zgodzić z próbą wykładni art. 76 Konstytucji RP jako prawa oczekiwania do wywiązania się przez władze publiczne z obowiązku podejmowania działań chroniących konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, to jednak przepis ten ma określoną treść normatywną i może być bezpośrednio stosowany, a wynikający z niego obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów spoczywa na każdym organie i instytucji, której właściwość obejmuje kwestie dotyczące konsumentów, w tym również na sądach.

Sąd Najwyższy w sprawie I NSNc 22/20 podkreślił, że w świetle judykatury Trybunału Konstytucyjnego art. 76 Konstytucji RP wyraża jedną z zasad polityki państwa stanowiących dla niego źródło określonych obowiązków. Konkretnie, przepis ten nakłada na władze publiczne obowiązek ochrony konsumentów przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przy czym celem tej ochrony jest nie tyle faworyzowanie konsumentów, co tworzenie rozwiązań prawnych, które pozwalają urzeczywistnić zasadę równorzędności stron stosunków cywilnoprawnych.

Jednocześnie Sąd Najwyższy w powołanym orzeczeniu z 28 października 2020 r. trafnie zwrócił uwagę, że poza bezpośrednim umocowaniem w art. 76 Konstytucji RP, ochrona konsumentów – na mocy art. 9 Konstytucji RP – znajduje podstawy także w Traktacie o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej: TFUE; wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r., s. 47). Stosownie do art. 12 TFUE wymogi ochrony konsumentów muszą być uwzględniane przy określaniu i realizacji wszystkich innych polityk i działań Unii, bowiem polityka ochrony konsumentów ma na celu poprawę jakości życia wszystkich obywateli Unii. Dlatego też odniesienie do wysokiego poziomu ochrony konsumentów jest również zawarte w artykule 38 Karty Praw Podstawowych UE. Jeśli dodatkowo wziąć pod uwagę fakt, że kształt polskiego prawa konsumenckiego jest w ogromnej mierze efektem implementowania do krajowego porządku prawnego uregulowań unijnych,

tym samym oczywistym jest, że ochrona wynikająca z art. 76 Konstytucji RP nie może abstrahować od zasad i wymagań prawa europejskiego (zob. wyrok TK z 13 września 2005 r., K 38/04).

Przyjmuje się, że jednym instrumentów tej ochrony jest Dyrektywa 93/13, której celem jest zbliżenie przepisów państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach konsumenckich (art. 1 ust. 1 Dyrektywy 93/13). W preambule do tej dyrektywy wprost wskazano, że sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Dokonując wykładni przepisów Dyrektywy 93/13 w wyroku z 13 września 2018 r., *Profi Credit Polska*, C-176/17, TSUE wprost stwierdził, że art. 7 ust. 1 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on przepisom krajowym takim jak polskie uregulowania postępowania nakazowego z weksla, które dopuszczając wydanie nakazu zapłaty opartego wyłącznie na wekslu własnym, nie pozwalają sądowi zbadać potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umowy, której weksel wystawiony *in blanco* jest zabezpieczeniem, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie przestrzegania praw, które konsument opiera na tej dyrektywie.

Uwzględniając powyższe, należy zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Najwyższego zaprezentowanym w powołanej sprawie I NSNc 22/20, że choć same przepisy Kodeksu postępowania cywilnego regulujące postępowanie nakazowe nie dają sądowi podstaw do tego, by rozpatrując wniosek o wydanie nakazu zapłaty na podstawie weksla, brać pod uwagę inne okoliczności niżli samą tylko treść stosunku wekslowego (treść weksla), niemniej zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, sąd krajowy jest zobowiązany do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowy wchodzące w zakres stosowania Dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter, a także do tego, by dokonawszy takiego badania, zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile sąd ów posiada niezbędne ku temu informacje dotyczące stanu prawnego i faktycznego.

Powyższe oznacza, że w świetle art. 76 Konstytucji RP sąd, przed którym prowadzone jest postępowanie nakazowe z weksla wobec konsumenta, obok przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, musi także z urzędu stosować przepisy mające na celu ochronę konsumenta. Co za tym idzie, stosując przepisy Kodeksu postępowania cywilnego regulujące postępowanie nakazowe z weksla, przy ich interpretacji dokonanej w świetle orzecznictwa TSUE, sąd zobowiązany jest skierować sprawę do postępowania zwykłego, jeżeli pozwanym jest osoba fizyczna, którą w kontekście działalności wierzyciela wekslowego oraz w świetle treści pozwu lub załączonych do niego dowodów, należy uznać za konsumenta. Sąd nie może zatem wydać przeciwko konsumentowi nakazu zapłaty wyłącznie na podstawie treści samego weksla, niezależnie od tego, że uwzględnianie w postępowaniu nakazowym innych dokumentów dołączonych do pozwu wraz z wekslem byłoby sprzeczne z istotą tego typu postępowania nakazowego. Konieczność zapewnienia przewidzianej w unormowaniach unijnych skutecznej ochrony konsumentom oznacza bowiem, że niezależnie od zainicjowania przed sądem postępowania nakazowego na podstawie weksla, sąd z urzędu zobowiązany jest każdorazowo zweryfikować, czy weksel stanowił zabezpieczenie umowy konsumenckiej; to zaś wymaga znajomości podstawy wydania weksla (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20).

W najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego trafnie przyjmuje się, że przepisy proceduralne mają służyć zapewnieniu pewności prawa, ale ich zastosowanie nie może prowadzić do dalszego osłabienia konstytucyjnie gwarantowanej ochrony konsumenta. O ile więc, zgodnie z interpretacją Dyrektywy 93/13, nie jest zabronione posługiwanie się wekslem jako zabezpieczeniem umowy pożyczki konsumenckiej, o tyle weksel taki nie może być jedyną podstawą wydania nakazu zapłaty. W postępowaniu nakazowym toczącym się na podstawie weksla własnego wystawionego przez konsumenta *in blanco* i następnie uzupełnionego przez wierzyciela, sytuacja pozwanego konsumenta jest zdecydowanie słabsza, ponieważ możliwość wniesienia zarzutów wiąże się ze spełnieniem przesłanek, które w świetle wyroku TSUE są zbyt rygorystyczne, by zapewniały równorzędną pozycję konsumenta względem wierzyciela dysponującego wekslem *in blanco*. W efekcie, pożyczkobiorca będący

konsumentem nie ma możliwości adekwatnej obrony swoich interesów poprzez efektywne przeprowadzenie dowodów na okoliczności takie jak wygaśnięcie lub nieistnienie zobowiązania, a także nie ma efektywnej możliwości zakwestionowania jego wysokości (zob. *ibidem*).

Podzielając w pełni prezentowany aktualnie w judykaturze kierunek wykładni art. 76 Konstytucji RP, należy uznać, że sąd powszechny orzekający w spornym postępowaniu nakazowym z weksla (Sąd Rejonowy w L.) – celem realizacji konstytucyjnego obowiązku zapewnienia właściwej ochrony konsumentom – zobowiązany był z urzędu do zweryfikowania: po pierwsze – czy sporny weksel stanowi zabezpieczenie stosunku podstawowego o charakterze konsumenckim (jak wynika z twierdzeń Skarżącego), a następnie – w przypadku pozytywnej odpowiedzi na to pytanie i ustalenia, że Pozwany posiada status konsumenta – zgodności z prawem postanowień łączącej strony umowy, jako objętej zakresem Dyrektywy 93/13.

Tymczasem z uzasadnienia nakazu zapłaty, sporządzonego na potrzeby prowadzonej w tej sprawie kontroli nadzwyczajnej, wynika, że Sąd Rejonowy w L., wydając sporny nakaz, poprzestał wyłącznie na formalnej ocenie przesłanek ważności przedłożonego weksla (ograniczonej w istocie do badania jego treści). Zaniechał zaś dokonania odrębnej analizy natury prawnej stosunku podstawowego, z którego wynika zobowiązanie zabezpieczone spornym wekslem, jak również potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tego stosunku umownego. Powyższe oznacza, że w przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy w L., wydając sporny nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, naruszył tym samym konstytucyjną zasadę ochrony konsumentów, wynikającą z art. 76 Konstytucji RP, nie zapewniając Pozwanemu należytej kontroli przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi w sposób, jakiego wymaga Dyrektywa 93/13.

Taki stan rzeczy pozwala jednocześnie uznać, że w sprawie doszło do naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP, w szczególności w aspekcie realizacji zasady sprawiedliwości społecznej.

Przyjmuje się, że sformułowana w art. 89 § 1 *in principio* u.SN podstawa ogólna wniesienia skargi nadzwyczajnej musi być interpretowana w zgodzie

z Konstytucją RP, z uwzględnieniem bogatego dorobku nauki prawa i orzecznictwa, które wydobyło z art. 2 Konstytucji RP liczne szczegółowe zasady pochodne takie jak: zasada sprawiedliwości proceduralnej, zasada ochrony zaufania obywatela do państwa, zasada ochrony praw słuszenie nabytych, zasada ochrony interesów w toku, zasada niedziałania prawa wstecz, zasada *ne bis in idem* czy zakaz nadmiernej ingerencji (zob. B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2017, s. 181-193 wraz z cytowanym tam orzecznictwem; W. Sokolewicz, M. Zubik, uwagi nr 30-38 do art. 2, w: L. Garlicki, M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. I, Warszawa 2016, s. 127-140).

W świetle judykatury Trybunału Konstytucyjnego zasada sprawiedliwości społecznej wiąże się z ideą solidarności partnerów społecznych, określoną w art. 20 Konstytucji RP, z której wyprowadzany jest nakaz poszukiwania mechanizmów równoważących interesy stron w sposób minimalizujący ewentualne antagonizmy, co może wymagać stanowienia właściwych regulacji ochronowych (zob. m.in. wyrok TK z 17 marca 2008 r., K 32/05). Przyjmuje się, że sprawiedliwość społeczna jest celem, który ma być urzeczywistniany przez demokratyczne państwo prawne. Nie jest bowiem demokratycznym państwem prawnym państwo, które nie realizuje idei sprawiedliwości, przynajmniej pojmowanej jako dążenie do zachowania równowagi w stosunkach społecznych i powstrzymywanie się od kreowania nieusprawiedliwionych, niepopartych obiektywnymi wymogami i kryteriami przywilejów dla wybranych grup obywateli (zob. wyroki TK z: 12 kwietnia 2000 r., K 8/98; 19 grudnia 2012 r., K 9/12).

Według Trybunału Konstytucyjnego, pojęcie sprawiedliwości społecznej wiąże się, przy tym, z innymi pojęciami, takimi jak równość wobec prawa, solidarność społeczna, minimum bezpieczeństwa socjalnego oraz zabezpieczenie podstawowych warunków egzystencji osób pozostających bez pracy nie z własnej woli (zob. wyrok TK z 25 czerwca 2013 r., P 11/12). W efekcie, pojęcie sprawiedliwości społecznej musi ściśle wiązać się z ochroną przed społecznym wykluczeniem, które uniemożliwia jednostce lub grupie równe uczestnictwo w życiu społecznym.

Powyższa okoliczność jest szczególnie istotna w kontekście rozpatrywanej skargi nadzwyczajnej. Sąd Najwyższy nie ma wątpliwości, że wobec naruszenia

art. 76 Konstytucji RP zaskarżone orzeczenie Sądu Rejonowego obarczone jest wadą o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasad demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Istotną przesłanką dla takiego wniosku jest fakt, że akceptacja praktyki orzeczniczej, polegającej na wydawaniu nakazu zapłaty na podstawie samej tylko treści weksla przedstawionego przez przedsiębiorcę, bez kontroli treści stosunku podstawowego i statusu drugiej strony umowy, na podstawie której doszło do wystawienia weksla, może doprowadzić do powstania mechanizmu obejścia Dyrektywy 93/13. W konsekwencji, według Sądu Najwyższego, celem zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, koniecznym jest przełamanie zasady stabilności i trwałości prawomocnego orzeczenia, i uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w L..

Zdaniem Sądu Najwyższego, uwzględnienie skargi nadzwyczajnej i wydanie wyroku kasatoryjnego pozwoli przy tym przywrócić równowagę w stosunkach społecznych, zachwianą przez fakt naruszenia przez Sąd Rejonowy w L. art. 76 Konstytucji RP w postępowaniu nakazowym. Uchylenie nakazu nie przesądza bowiem *per se* o kierunku przyszłego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd powszechny rozpoznający powództwo, a jedynie umożliwia sądowi ponownie rozpoznającemu sprawę wzięcie pod uwagę całokształtu okoliczności prawnych i faktycznych, które w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej winny zostać wzięte pod uwagę (dotyczy to w szczególności statusu stron i charakteru prawnego łączącego strony stosunku podstawowego).

Podkreślenia jednocześnie wymaga, że na przeszkodzie uwzględnieniu skargi nadzwyczajnej w niniejszej sprawie nie stoi treść art. 115 § 2 u.SN. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a także jeżeli uchylenie orzeczenia naruszyłoby międzynarodowe zobowiązania Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności,

z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN.

W przedmiotowej sprawie nie budzi wątpliwości, że od wydania zaskarżonego nakazu upłynęło już ponad 9 lat, co w świetle art. 115 § 2 u.SN stanowi samodzielną podstawę uniemożliwiającą jego uchylenie (jest to szczególna postać stanu nieodwracalnych skutków prawnych). Niemniej, według Sądu Najwyższego, konieczność ochrony praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP przemawia za wydaniem orzeczenia, o jakim mowa w art. 91 § 1 u.SN. Nie budzi bowiem wątpliwości, że dalsze pozostawanie w obrocie prawnym zaskarżonego nakazu zapłaty skutkowałoby utrzymaniem istnienia długu Pozwanego w rozmiarze dotkliwie ingerującym w jego prawa majątkowe, a w szczególności w prawo własności chronione przez art. 21 i art. 64 Konstytucji RP. W ocenie Sądu Najwyższego, za uwzględnieniem skargi nadzwyczajnej, mimo upływu okresu, o którym mowa w art. 115 § 2 u.SN, przemawia więc zagwarantowane na poziomie konstytucyjnym prawo własności Pozwanego.

W tych okolicznościach, biorąc pod uwagę wszystkie podniesione wyżej argumenty, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 zd. 2 u.SN i art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, orzekł jak w sentencji.

a.s.